

Inspirationskatalog

- ideer til aktiviteter, foredragsholdere,
debattører m.m.

Indholdsfortegnelse

- Indledning
- Ideer til udstillinger
- Ideer til aktiviteter – voksne
- Ideer til aktiviteter - børn/unge
- Ideer til foredragsholdere, debatører m.fl. - kunst, debat, panel, workshop mm

Indledning

Kære deltagere i #ForbudteBøger-kampagnen 5.-12.oktober 2025.

Her følger første udgave af inspirationskataloget, der vil blive opdateret og udviklet over de kommende måneder. Forhåbentlig kan det bruges og inspirere til aktiviteter, der passer til det enkelte sted. Skriv til Dansk PEN, hvis I har gode ideer, der kan indgå i kataloget og gives videre til andre.

I kataloget finder I nogle forslag til konkrete aktiviteter samt en række aktører, der gerne tager ud til debat, foredrag, workshops, oplæsning m.m.

- Bemærk, at I som arrangører selv skal træffe aftaler med aktørerne. Der vil være kontaktoplysninger på dem alle.
- Listen med aktører indeholder en kort beskrivelse af, hvad de tilbyder, målgrupper, egnede steder og varighed mm. I aftaler selv de nærmere detaljer med den enkelte aktør.
- *) henviser til uddybende oplysninger eller relevante hjemmesider i dokumentet *Inspirationskatalog – uddybende beskrivelser*, som findes på PENs hjemmeside: <https://danskpen.dk/forbudte-boeger/>
- Sprog vil i hovedsagen være dansk, men enkelte aktører optræder også på engelsk eller svensk

Kampagnen åbner mulighed for mange lokale samarbejder mellem biblioteker, skoler, boghandlere m.m. På den måde øges fokus på forbudte bøger, censur og ytringsfrihed.

Vi hører gerne fra jer, når I har lagt program for jeres lokale kampagne, og I er velkomne til at kontakte os med spørgsmål og forslag.

Vi glæder os til at høre fra jer.

Med venlig hilsen
Dansk PEN

Forbudte bøger i Nørrebrohallen 2024

Ideer til udstillinger

- Udstil #ForbudteBøger på det lokale bibliotek, i boghandlen, på skolen osv. Benyt gerne titelliste og beskrivelser fra Dansk PEN.
- Lav en udstilling om censur og ytringsfrihed.
- Udstil forbudte bøger på steder, hvor I ikke plejer at udstille/komme.
- Lav et regnbuebibliotek på biblioteket.
- Bemand jeres udstilling af forbudte bøger indimellem og tag dialog med publikum – kan være en øjenåbner.

Ideer til aktiviteter - voksne

- Indbyd gæster til maratonoplæsning af forbudte bøger.
- Lav en litterær smugkro med oplæsning af forbudte bøger - måske på den lokale bodega.
- Lad kendte personer adoptere en forbudt bog som præsenteres under kampagnen.
- Hvad er forbudte bøger? Og er der grænser for ytringsfrihed? Indbyd til paneldebat eller foredrag.
- Arranger debat om ytringsfrihed med lokale meningsdannere.
- Inviter til foredrag om ytringsfrihedens historie.
- Indbyd til byvandring gennem større byer, hvor der har været tegn på bogcensur eller overgreb på ytringsfriheden.
- Inviter til foredrag om ødelagte biblioteker i verden, fx nationalbiblioteket der blev bombet i Sarajevo.
- Indbyd til dannelse af en læseklub med censurerede bøger.
- Hvem bestemmer, hvad der skal købes til bibliotekerne – historie – lov – censur. Inviter fx en materialevalgschef fra et bibliotek.
- Oplæg og debat om optryk af originaltekster/omskrivninger - udgivelser med *Trigger Warnings*, vejledninger og kommentarer.
- Lav en debat: skal nogle bøger kunne forbydes og i så fald hvorfor – eller hvorfor ikke? Er der bøger, der ikke egner sig for børn?
- Ideer til foredragsholdere m.fl. - kunst, debat, panel, workshop mm.
- Begynd og afslut eventuelt jeres #ForbudteBøger-arrangement med "Forbudt" fællessang

Ideer til aktiviteter - børn / unge

- Inviter til dialog og workshop med forfatter eller illustratør.
- Tæl hvor mange forbudte bøger, det lokale skole- eller folkebibliotek har.
- Lad kendte personer adoptere en forbudt bog under kampagnen.
- Arrangementer: Hvad er forbudte bøger? Er der grænser for ytringsfriheden. Indbyd til paneldebat eller foredrag.
- Inviter til godnatlæsning med forbudte bøger.
- Fyld en bogreol med blandede bøger. Lav konkurrence om, hvilke af dem, der er forbudt.
- Bogcensur-rollespil: Del skoleklassen op i grupper: Nogle elever er forfattere, andre er "boginspektører", som skal vurdere, om en bog må udgives eller ej. Efterfølgende diskussion om, hvad det betyder for frihed.
- Magiske Brilller: Se den forbudte sandhed: Eleverne får "magiske brilller" (de kan lave dem af pap eller bruge solbriller) og ser på en uskyldig historie. De skal forestille sig, at nogen prøvede at forbyde den – og finde på sjove (og skøre) grunde til, hvorfor!

- Forbudte Bog-Ordbanko: Lav en banko-plade med ord fra forbudte bøger (f.eks. "Pippi", "eventyr", "ulv", "trollmand"). Når læreren læser en tekst, streger eleverne ordene ud. Men pas på! Hvis nogen får banko, kommer "Bogpolitiet" (læreren) og tjekker deres plade!
- Bogflugt – Red bøgerne fra flammerne!: En lærer spiller en "bibliotekar fra fortiden", der er ved at brænde bøger. Eleverne skal snige sig ind og redde så mange som muligt – men de må forklare, hvorfor hver bog er vigtig, før de slipper væk!
- Snydeforfatterens hemmelige kode: Lav en "forbudt bog", hvor nogen har slettet visse ord (med sort tusch). Eleverne skal gætte, hvad der stod, eller lave deres egne skøre forslag.
- Bogdetektiver: Find det farlige! Eleverne får gamle tekster (eventyr, fabler, Harry Potter, Alice i Eventyrland) og skal finde ting, som "måske kunne være farlige". For meget magi? En kage, der får folk til at vokse?

Ideer til foredragsholdere, debattører m.fl. - kunst, debat, panel, workshop mm.

Foto: @Jacob Stage

Tea Bendix, billedkunstner.

Kontakt: tea@teabendix.dk

Black Out // White Out

Workshop om redaction poetry and art

Målgruppe: Udskoling, unge og voksne

Hvor: Udskoling / gymnasier / højskoler / biblioteker / kulturhuse / forfatterskoler for unge

*) *Kort beskrivelse:* Mød billedbogskunstner Tea Bendix og lær hvordan man laver hemmelige bøger af te-æsker! Tea fortæller om en proces omkring at illustrere en YAbog med black out / white out art og giver tips til hvordan man laver tekstværker fulde af hemmeligheder. På dagen laver vi hver en lille kunstbog der anvender forskellige overstregningsteknikker.

Varighed: 90 – 120 minutter | *Geografi:* København og Sjælland

Foto: Ole Steen

Kåre Bluitgen, forfatter

Kontakt: kbluitgen@gmail.com

www.bluitgen.dk

Samtale om censur og grænser for ytringsfrihed

Deltager i et panel eller en anden form for samtale om censur og grænser for ytringsfrihed.

Målgruppe: voksne

Hvor: biblioteker, højskoler mv.

Kort beskrivelse: Kåre Bluitgen er forfatter, uddannet folkeskolelærer og journalist. Han har skrevet romaner, fagbøger, skuespil, filmmanuskripter, noveller, essays, gendigtninger, billedbøger og læseletbøger.

”- Mit udgangspunkt er at leve på tiende år under politibeskyttelse på grund af en roman.”

Varighed: Efter aftale

Geografi: Hele landet

Dennis Meyhoff Brink, satireforsker og foredragsholder.

Kontakt: telefon: 4266 1962, mail: dennismeyhoffbrink@gmail.com

Forbudte bøger gennem 500 år

Foredrag

Målgruppe: Unge og voksne, herunder også fagfolk og kulturformidlere

Hvor: Biblioteker, foreninger, gymnasier, højskoler og andre uddannelsesinstitutioner.

Kort beskrivelse: Bøger har været betragtet som farlige i århundreder – og bliver det stadig i dag. I dette foredrag fortæller ph.d. Dennis Meyhoff Brink om, hvorfor kirker og stater har forbudt bøger – og hvordan folk har undveget disse forbud. Vi skal bl.a. høre om myndighedernes frygt for erotiske og satiriske bøger, og om hvordan de alligevel blev bestsellere. Aktuelt skal vi desuden høre om, hvordan bøger censureres i stor stil i dag i lande som Kina og USA.

Varighed: kan justeres fra 45 min. til 2 timer inklusive spørgsmål.

Geografi: Hele landet

Mads Julius Elf, præsident for ytringsfrihedsorganisationen Dansk PEN

Kontakt: elf@pen.dk

Hvorfor forbydes bøger og debatter i 2025?

Oplæg og diskussion

Målgruppe: Unge/voksne, der interesserer sig for bøgernes rolle i samfundet

Hvor: Højskoler og biblioteker

*) *Kort beskrivelse:* I USA fjernes hundredvis af titler fra skolebiblioteker – særligt bøger med LGBTQ+-tematikker eller indhold, der på andre måder strider mod religiøse dogmer eller myter om Amerikas gloriøse historie. Men

censur og selvcensur rammer nu også Europa, hvor andre politiske og kulturelle kræfter virker begrænsende for, hvad der må læses og diskuteres.

Varighed: 60 minutter eller efter aftale. *Deltagerantal:* så mange som muligt

Geografi: Hele landet

Charlotte Engberg, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, RUC, medlem af PENs bestyrelse.

Kontakt: engberg@ruc.dk

Cathrine Hasse, Program for kultur, læring og teknologi ved Århus Universitet og medlem af PENs bestyrelse.

Kontakt: caha@edu.au.dk

Tre forslag:

10 forbudte bøger i Danmark og Europa

Oplæg - todelt - med efterfølgende diskussion og publikumsinddragelse:

Målgruppe: bibliotekarer, studerende, undervisere, litteraturinteresserede

Hvor: Biblioteker, højskoler og uddannelsesinstitutioner

**) Kort beskrivelse:* Hvad får magthavere, myndigheder og moralvogtere til at forbyde bøger? Vi præsenterer ti værker, der gennem tiden er blevet censureret eller forbudt i Danmark og Europa med mange forskellige begrundelser. Gennem bøgernes dramatiske historie undersøger vi, hvad der gør litteratur farlig og hvorfor ytringsfriheden altid har været truet.

Varighed: Ca. 2 timer inkl. pause og debat. *Deltagerantal* efter aftale

Geografi: Hele landet

Børnebøger i krydspres – mellem identitetspolitik og konservatisme

Foredrag med mulighed for efterfølgende debat og publikumsinddragelse

Målgruppe: elever, studerende, undervisere

Hvor: Biblioteker, højskoler

**) Kort beskrivelse:* Børnebogen har altid både spejlet og udfordret samfundets værdier og normer. I dag befinder den sig i et markant krydspres mellem venstreorienteret identitetspolitik og højreorienteret konservatisme.

Debatten bølger om, hvor grænserne skal gå: Må man skrive om karakterer uden hensyntagen til køn, seksualitet og etnicitet? Hvornår bliver sensitiviteten til censur? Hvordan navigerer vi mellem krav om diversitet og modstand mod kulturel stereotypificering.

Varighed: 60 – 90 minutter inkl. debat. Deltagerantal efter aftale

Geografi: Hele landet

Hvorfor brænder man bøger?

Foredrag med mulighed for efterfølgende debat og publikumsinddragelse

Målgruppe: elever, studerende, undervisere

Hvor: Højskoler og uddannelsesinstitutioner

**) Kort beskrivelse:* Biblioteker destruerer bøger hvert år for at skaffe plads til nye, men nogle bøger anses for at være så farlige, at de ikke bare skal forbydes, men brændes, for at fjerne deres eksistens. Bogbrænderen erkender paradoksalt nok selv bogens magt: de bøger, der brændes, betragtes netop som så vigtige, kraftfulde og farlige, at deres tanker må tilintetgøres. At bøger brændes, i stedet for blot at forbydes eller ignoreres, skyldes, at ilden symbolsk renser samfundet for idéer, der opfattes som en direkte trussel mod den gældende orden.

Varighed: 60-90 minutter inkl. debat. Deltagerantal efter aftale | *Geografi:* Hele landet

Niels Frid-Nielsen, kulturkommentator og forfatter

Kontakt: Susanne Kier, sk@kiercom.dk mobil:3118 6945 eller

nielsfrid@gmail.com

Utugt, usædelighed og pornografisk spekulation

Debatoplæg/foredrag

Målgruppe: Unge og voksne der interesserer sig for samfundsdebat, kunstnerisk ytringsfrihed og ytringsfrihedens grænser

Hvor: Gymnasier, højskoler, biblioteker, kulturhuse

**) Kort beskrivelse:* Da Broby Johansen i 1922 udgav sin debut digtsamling ”Blod”, blev den beslaglagt og anklaget for utugt, usædelighed og pornografisk spekulation. Forfatteren kaldte selv digtene kritik af ”Luderkarlemoral” i det borgerlige samfund. Niels Frid-Nielsen fortæller om sagen og trækker trådene op til nutiden og Koranloven.

Varighed: 45 minutter + debat

Geografi: Hele landet

Foto: Jon Henriksen

Christina Holst Færch, ph.d., gymnasielærer.

Kontakt: cf@sg.dk

Fanny Hill. - En glædespiges erindringer oplæst og udfoldet af Christina Holst Færch

Oplæsning af den erotiske klassiker Fanny Hill

Målgruppe: Voksne, litteraturformidlere

Hvor: Biblioteker og højskoler

**) Kort beskrivelse:* Romanen *Fanny Hill* af John Cleland er en ægte erotisk klassiker fra 1748/49, der blev forbudt i en række lande, men som ikke desto mindre er en bog, der bør læses. Vi følger Fannys dannelsesrejse fra naivt barn til ansvarlig business kvinde, fra jomfru til kurtisane, og romanen er interessant ved at have en kvindes erotiske nydelse og dannelse i centrum. Foredraget tager udgangspunkt i en oplæsning af udvalgte passager af *Fanny Hill* suppleret af oplæserens betragtninger om bogens litterære og samfundsmæssige betydning. Her vil vi også tale om, hvorfor *Fanny Hill* gennem historien har været forbudt læsning.

Varighed: 90 minutter

Geografi: Jylland/Fyn

Cathrine Hasse, Program for kultur, læring og teknologi ved Århus Universitet og medlem af PENs bestyrelse

Kontakt: Cathrine Hasse: caha@edu.au.dk

Farlige ord i forbudte bøger

Foredrag med publikumsinddragelse og debat

Målgruppe: litteraturinteresserede

Hvor: Biblioteker, højskoler og uddannelsesinstitutioner

**) Kort beskrivelse:* Ord har aldrig været neutrale. Når bestemte ord forbydes eller fjernes, afspejler det samfundets dybeste spændinger omkring magt, moral og identitet. Med udgangspunkt i amerikanske PENs opsigtsvækkende liste med over 250 ord, der netop nu er forsøgt forbudt af politiske grunde i USA, ser dette oplæg på, hvordan sproglig censur former samfundet og indskrænker vores fælles forståelse af virkeligheden.

Varighed: Ca. 90 minutter

Geografi: Hele landet

Foto: Sofus Graae

Cæcilie Lassen, forfatter

Kontakt: leguanen.lassen@gmail.com

Forbudte bøger - Ringenes Herre

Foredrag med publikumsinddragelse og debat

Målgruppe: Unge/voksne

Hvor: biblioteker, gymnasier, højskoler o.a.

Kort beskrivelse: *Ringenes Herre* af J.R.R. Tolkien blev i årene efter udgivelsen i 1954-55 forbudt i flere amerikanske stater og i 2001 brændt af Christ Community Church i New Mexico. Begrundelser var, at bogen var "satanisk, antikristen og forherliger trolddom og hekseri". Forfatteren J.R.R. Tolkien (1892-1973) var litteraturprofessor i engelsk og middelalderlitteratur ved Oxford University og var hele sit liv troende katolik. Tolkiens bøger (og hele fantasy-genren) bliver ofte beskyldt for at være virkelighedsflugt og det var Tolkien ikke uenig i. Men han så det som noget positivt: "at være i stand til at drømme sig til en bedre verden er første skridt på vejen mod forandring." Med udgangspunkt i *Ringenes Herre* kommer Cæcilie Lassen med et oplæg om forbudte bøger.

Varighed: efter aftale

Geografi: Storkøbenhavn og omegn

Helle Laursen, forfatter og illustratør

Kontakt: info@hellesworkspace.dk

"Forbudt for børn"

Dialog og workshop

Målgruppe: Elever i indskoling

Hvor: På skolen

Kort beskrivelse: Efter en kort introduktion og højtlesning er det elevernes tur til at dykke ned i et parallelunivers fyldt med forbud. I workshoppen får elevernes fantasi frit spil. De designer leksikon fyldt med det, der er forbudt for børn i den verden. Til afslutning fortæller eleverne om fantasiverdnen og forbudene, og om de er OK. De bygger leksikons i mixed media, collage med klip fra blade og bøger. Suppleret med tegninger. Eleverne får deres leksikon med hjem eller kan arbejde videre med i skolen. Se www.hellesworkspace.dk

Varighed: 2 lektioner af 45 minutter. Kan evt. aftales individuelt med underviser. Max 20-25 elever/en skoleklasse

Geografi: Sjælland

Foto: Anne Mie Dreves

Tomas Lagermand Lundme, forfatter, dramatiker m.m.
Kontakt: tomaslagermand@hotmail.com

Frihed kan altid gradbøjes

Workshop med oplæsning

Målgruppe: Unge mellem 14 og 25

Hvor: Skoler, biblioteker, efterskoler, højskoler, uddannelsesinstitutioner

**) Kort beskrivelse:* Forfatteren Tomas Lagermand Lundme vil facilitere en litterær og billedkunstnerisk workshop omkring frihed, der er henvendt til unge. Lundme har i sit forfatterskab og sine billedkunstneriske værker for unge fokuseret på meget af det, som stadig kan være rigtig svært at tale frit om. Med sprog og kunst som en mulighed for at opbygge nye verdner, så vi sammen kan nedbryde de gamle af slagsen, vil workshopen gøre brug af Lundmes egne personlige oplevelser og fortællinger om mødet med vold, hadforbrydelser og et system, der ikke altid kan håndtere dig og den verden omkring dig, der ikke altid er lige rummelig. Frihed kan altid gradbøjes, både individuelt, strukturelt, ideologisk og i et lunkent fællesskab, hvor man nødtigt bakker op om dem, der vælger at gå egne veje.

Varighed: 90 minutter

Geografi: Storkøbenhavn

Mille Rode, generalsekretær, Dansk PEN
Kontakt: Mille Rode pen@pen.dk eller 4045 4419

Tre forslag:

Advarsel: Denne bog må du ikke læse!

Oplæg, samtale og evt. gruppearbejde

Målgruppe: Børn/unge 14-16 år

Hvor: Skoler, biblioteker, kulturhuse

Kort beskrivelse: *Harry Potter* er forbudt flere steder, fordi nogen mener, den handler for meget om magi. *Kaptajn Underhyler*-serien er forbudt i nogle lande, fordi voksne frygter at den gør børn ulydige, og *Wimpy Kid*-bøgerne, fordi nogen mener, at de skader børns udvikling. Vi skal tale om ytringsfrihed, censur og bogforbud. Hvor går grænsen mellem at beskytte og begrænse?

Gør dig klar til at få udfordret dine holdninger og lad os sammen udforske de tabuer og forbud vi møder.

Varighed: 25 min. + spørgsmål/samtale + evt. gruppearbejde

Geografi: Hele landet

Forbudte bøger, farlige ord

Oplæg, samtale og evt. gruppearbejde

Målgruppe: Unge mellem 17-20

Hvor: gymnasier, biblioteker

Kort beskrivelse: Harry Potter, Tintin og Kaptajn Underhyler har noget til fælles. De er alle havnet i skudlinjen, når nogen vil bestemme, hvad unge må læse og mene. Hvor går grænsen mellem at beskytte og at begrænse? Når bøger fjernes fra hylder, og ord bliver erklæret farlige, handler det ikke kun om litteratur – det handler om magt, moral og mening. I denne samtale tager vi et nysgerrigt blik på begrebet ytringsfrihed: hvad er censur og hvorfor forbydes bøger? Du vil møde nogle vilde eksempler og måske får du et par spørgsmål, der får dig til at tænke: “*Må de virkelig det?!*”

Varighed: 2 x 45 minutter eller efter aftale

Geografi: Hele landet

Når forfattere trues, fængsles eller tvinges i eksil

Foredrag eller kortere oplæg, samtale og debat

Målgruppe: Voksne 20 +

Hvor: biblioteker, kulturhuse, højskoler, uddannelsesinstitutioner mv.

Kort beskrivelse: Om at skrive med livet som indsats. Jeg åbner døren til Dansk- og International PENs arbejde med truede og forfulgte forfattere verden over. Hvor og hvem er de forfattere, journalister, musikere og kunstnere, hvis arbejde er så farligt, at deres værker censureres og forbydes, og de selv fængsles eller tvinges i eksil. Gennem stærke fortællinger og indblik i blandt andet fribyordningen, som giver forfulgte skribenter et midlertidigt fristed i Danmark og andre lande, retter vi lyset mod ytringsfrihedens betydning – og dens pris.

Varighed: Ca 40 minutter + spørgsmål/debat – eller efter aftale.

Geografi: Hele landet

Klaus Rothstein, litteraturkritiker

Kontakt: klaus@rothstein.dk

Litteratur og censur – også på dansk

Foredrag og debat

Målgruppe: Voksne med interesse for litteratur, censur, litterær ytringsfrihed, politik, moral m.m.

Hvor: Helst biblioteker (da der er en bibliotekspointe i foredraget)

Kort beskrivelse: For snart 50 år siden blev Bent Hallers ungdomsroman *Katamaranen* fjernet fra hylderne på Thisted Bibliotek efter indgreb fra politikerne. De mente at romanen om en gruppe utilpassede unge, der sætter ild til en skole, var upassende og amoralsk. Med udgangspunkt i den danske censursag fortæller Klaus Rothstein om litteraturens censurhistorie og om censurens litteraturhistorie.

Varighed: 90 minutter

Geografi: København og omegn

Troels Solgaard Andersen, postdoc og ph.d., og
Christina Holst Færch, ph.d.

Kontakt: Troels Solgaard Andersen

tsa@cas.au.dk

eller Christina Holst Færch cf@sg.dk

Censurens skønlitterære historie i Danmark

Foredrag

Målgruppe: Skoler og fagfolk

Hvor: Gymnasier, biblioteker, højskoler

Kort beskrivelse: Foredraget dykker ned i censurens historie i Danmark med fokus på censuren af skønlitterære værker. Her vil vi ud fra tre historiske perioder – enevælden, tiden omkring det moderne gennembrud og besættelsestiden – diskutere grænserne for det frie ord og vise eksempler på, hvordan litteraturen både har været underlagt og har udfordret herskende religiøse, politiske og moralske idealer. Undervejs vil der blive draget paralleller til nutidige censursager og eksistensen af online censur.

Varighed: Ca. 90 – 120 minutter

Geografi: Jylland og Fyn

Erik Trigger Olesen, forfatter, digter, forlægger og underviser

Kontakt: trigger@anarki.dk www.trigger-anarki.dk

Tlf. 27 28 12 91

Er bøger farlige?

Oplæg og debat.

Målgruppe: Voksne. Fagfolk/bibliotekarere, litteraturformidlere, lærere

Hvor: Skoler (evt. på pædagogiske rådsmøder), højskoler (som debatoplæg), biblioteker (som overvejelse ifm. bogindkøb)

**) Kort beskrivelse:* Hvorfor forbydes ting? Hyppigst fordi de er forbundet med helbredsmæssig fare. Når der opsættes forbud for potentielt psykisk skadelige ting som fx porno og vold, er det oftest for at beskytte børn og unge. Men hvori består et så stort faremoment for en læser, at en bog skal forbydes. Næppe fordi helbredet er i fare, og psyken kan jo beskyttes ved nøje at udvælge de bøger man vil læse. Hvad så? Religiøse overvejelser. Sociologiske? Samfundsskadelige? Måske er det ikke helt så enkelt endda.

Varighed: Den forventede varighed afhænger af debatteren iblandt deltagerne, selve oplægget vil udgøre max. 30 min. Herefter er forventningen at debatten tager en time til halvanden.

Geografi: Jylland og Fyn

Trine Uldall, kandidat i litteraturvidenskab
Kontakt: kontakt@trineuldall.dk eller 5046 9015

Litterær censur og forbudte bøger

Foredrag om – eller indgå i en debat om litterær censur og forbudte bøger

Målgruppe: Voksne og evt. Udskolingsklasser

Hvor: skoler, biblioteker, højskoler, uddannelsesinstitutioner

**) Kort beskrivelse:* I mit speciale fra efteråret 2024, hvor jeg interviewer 34 forfulgte forfattere i eksil, har jeg indsamlet dokumentation for, hvordan det opleves at være udsat for censur og tvunget på flugt. Jeg vil trække resultaterne fra specialet frem og tilføje aktualiserende detaljer såsom nyt om litterær censur fra de 16 lande, jeg har beskæftiget mig med.

Desuden vil jeg give eksempler på, hvordan forfatterne omgås den censur, de er underlagt.

Varighed: 45-60 minutter

Geografi: Helst Storkøbenhavn

Ida Ölmedal, kulturchef for Svenska Dagbladet
Kontakt: ida.olmedal@svd.se +46736680972

De nya gränserna för yttrandefriheten

Forfattersamtale /forelæsning med Ida Ölmedal, kulturchef for Svenska Dagbladet og forfatter til bogen *Där man bränner böcker* - om aktuelle ytringsfrihedsspørgsmål i de nordiske lande.

Målgruppe: Journalister, akademikere, forfattere, bibliotekarer, almenheden

Hvor: biblioteker, mediesammenkomster, journalistuddannelse, universiteter, højskoler

**) Kort beskrivelse:* I boken "Där man bränner böcker" undersöker Ida Ölmedal ett antal nya kriser för yttrandefriheten: koranbränningskrisen i Sverige, metoo-vågen, bokutrensningarna i USA och dess efterverkningar samt hoten mot den akademiska friheten. Som kulturchef för Svenska Dagbladet är Ida Ölmedal också engagerad i de nordiska ländernas gemensamma yttrandefrihetsutmaningar.

(OBS: Taler svensk og engelsk, forstår dansk)

Varighed: Gerne i samtale med andre, men også foredrag/forelæsning - højst 1 time

Geografi: København

Inspirationskatalog – foredrag, oplæg og workshops mv:

Uddybende beskrivelser

Black Out // White Out

Tea Bendix

Tea Bendix har illustreret novellen *Anderledes med drenge / Different for boys*, der er skrevet af den berømte Young Adult-forfatter Patrick Ness. Undervejs vil hun fortælle om processen og tankerne bag bogen.

Hvorfor forbydes bøger og debatter i 2025

Mads Julius Elf

Uddybende beskrivelse: Hvad fortæller bogforbud om den tid og kultur, de nedlægges i? Og hvorfor bliver bøger stadig censureret i 2025? Mød Mads Julius Elf, præsident for Dansk PEN, til et aktuelt og tankevækkende foredrag om litteraturen, magten og retten til at ytre sig frit.

I USA fjernes hundredvis af titler fra skolebiblioteker – særligt bøger med LGBTQ+-tematikker eller indhold, der på andre måder strider mod religiøse dogmer eller myter om Amerikas gloriøse historie. Men censur og selvcensur rammer nu også Europa, hvor andre politiske og kulturelle kræfter virker begrænsende for, hvad der må læses og diskuteres.

Et foredrag for alle, der interesserer sig for bøgernes rolle i samfundet – og for hvordan det at læse nogle af dem stadig kan anses for at være så farligt

10 forbudte bøger i Danmark og Europa

Charlotte Engberg og Cathrine Hasse

Uddybende beskrivelse: Disse bøger blev forbudt af tre primære årsager: Politiske årsager, fordi de kritiserede eksisterende politiske systemer og autoriteter; religiøse årsager, fordi de stillede spørgsmål ved religiøse værdier og normer; og seksuelle eller moralske årsager, fordi de udfordrede datidens seksualmoral, familieværdier og kønsroller. Litteraturen provokerer, fordi den rører ved samfundets fundamentale selvforståelse, udfordrer autoriteter og normer, og dermed opfattes som farlig. Censurens fokus ændrer sig gennem tiderne, men behovet for at kontrollere farlige tanker består.

Oplæggets opbygning:

Del 1: Cathrine og Charlotte præsenterer (45 minutter)

1. *Candide* af Voltaire (1759) – religiøs og samfundsmæssig satire
2. *Intet nyt fra Vestfronten* af Erich Maria Remarque (1929) – pacifistisk kritik af krigen
3. *Fagre nye verden* af Aldous Huxley (1932) – kritik af sociale normer og moral
4. *1984* af George Orwell (1949) – kritik af totalitære regimer

5. Lady Chatterleys elsker af D.H. Lawrence (1928) – eksplicit seksualitet og

Klassekritik

Pause (10-15 minutter)

Del 2: Charlotte og Cathrine præsenterer (45 minutter)

6. Haabløse Slægter af Herman Bang (1880) – moralsk anstødelighed i Danmark

7. Madame Bovary af Gustave Flaubert (1857) – skildring af kvindelig utroskab

8. Blod af Rudolf Broby Johansen (1922) – blasfemi, pornografi og vold

9. Billedet af Dorian Gray af Oscar Wilde (1890) – dekadence og antydet

homoseksualitet

10. Tyvens dagbog af Jean Genet (1949) – homoseksualitet, kriminalitet og marginalisering

Afsluttende debat (ca. 30 min.): Publikum inviteres til diskussion om, hvorfor netop disse bøger blev anset for farlige. Hvad siger censurhistorierne om de samfund, der forbød dem? Hvor går grænsen mellem beskyttelse og undertrykkelse?

Børnebøger i krydspres – mellem identitetspolitik og konservatisme

Charlotte Engberg, Cathrine Hasse

Uddybende beskrivelse: Fra Astrid Lindgrens Pippi Langstrømpe til J.K. Rowlings Harry Potter har børnelitteraturen ofte været centrum for kontroverser om normer og værdier. På den ene side står identitetspolitiske bevægelser, der kræver en mere inkluderende repræsentation uden ekskluderende elementer. På den anden side står konservative kræfter, der ønsker at bevare de traditionelle fortællinger. Og endelig er der i begge lejre bekymring for henholdsvis at identitetspolitik og forbud medfører censur og selvcensur.

Dette oplæg udforsker, hvordan børnebogen er blevet en kampplads i kulturkampen. Med konkrete eksempler som debatten om "Den sorte mand" og forbud mod fortællinger om børn med forældre af samme køn, åbnes der for diskussion og refleksion over børnelitteraturens rolle i vores samtid.

Arrangementet inviterer publikum til aktiv deltagelse og debat om, hvordan vi balancerer hensynet til mangfoldighed og sensibilitet med ytringsfrihed og kunstnerisk frihed.

Hvorfor brænder man bøger?

Charlotte Engberg, Cathrine Hasse

Uddybende beskrivelse: Bøger, der brændes, behøver ikke være politiske kampskrifter. Skønlitteratur som Salman Rushdies De sataniske vers og Margaret Atwoods Tjenerindens fortælling er eksempler på litterære værker, der også har været genstand for forsøg på fysisk udslettelse. Litteratur er farlig, fordi den er tøjlesløs, uforudsigelig og udfordrer læserens verdensbillede gennem fantasien. Den ophæver mistroens grænser (suspension of disbelief) og kan ændre læserens tanker radikalt.

Fra koranafbrændinger til Harry Potter-bøger, der flammer op i protester verden over, viser historien, at litteraturens provokation ligger i dens evne til at flytte mentale grænser. Nazitidens bogafbrændinger

understreger, hvordan tanker alene kan opfattes som farlige nok til fysisk at skulle elimineres. Litteraturen står uden for hensynet til skiftende, døgnaktuelle dagsordener og bliver derfor en torn i øjet på magthavere og ideologiske bevægelser, som søger at kontrollere den frie tanke.

I dette oplæg undersøger vi, hvorfor bøger stadig opfattes som farlige, og hvordan kampen om litteraturen afspejler en kamp om retten til at tænke frit og udfordre autoriteter.

Utugt, usædelighed og pornografisk spekulation

Niels Frid-Nielsen

Uddybende beskrivelse: Sagen beskrives indgående i Niels Frid-Nielsens bog "Provokunst" (2024), hvor den også indsættes i en historisk sammenhæng.

www.gad.dk/provokunst

Fanny Hill. - En glædespiges erindringer

Christina Holst Færch

Uddybende beskrivelse: Romanen Fanny Hill af John Cleland er en ægte erotisk klassiker fra 1748/49, der hurtigt blev forbudt i en række lande, men som ikke desto mindre er en bog, der bør læses. I bogen følger vi Fannys dannelsesrejse fra naivt barn til ansvarlig business kvinde, fra jomfru til kurtisane, og romanen er interessant ved at have en kvindes erotiske nydelse og dannelse i centrum. Fanny er en stærk og selvstændig kvinde, der gennem sin karriere som kurtisane formår at skabe sig en formue, og hun ender som forsørger i det borgerlige ægteskab.

Bogens erotiske beskrivelser betød imidlertid, at den blev beslaglagt i flere lande herunder også i Danmark. Dens genudgivelse på dansk i 1964 førte endvidere til debatten om at ophæve forbuddet mod pornografi i Danmark, hvilket få år senere blev gennemført. Foredraget tager udgangspunkt i en oplæsning af udvalgte passager af Fanny Hill suppleret af oplæserens betragtninger om bogens litterære og samfundsmæssige betydning.

Farlige ord i forbudte bøger

Cathrine Hasse

Uddybende beskrivelse: Ord i bøger og officielle dokumenter bærer mening – og mening bærer magt. Sproget kan opfattes som farligt, når det udfordrer sociale normer, rører ved tabuer eller vækker stærke følelser. Dette bliver særligt tydeligt i USA, hvor organisationen PEN America har dokumenteret over 250 ord og udtryk, som Trump-administrationen har forsøgt at fjerne fra offentlige hjemmesider og officielle dokumenter. Blandt de censurerede ord er "abort", "kvinder", "klimaforandringer", "LGBTQ+", "indfødte amerikanere" og endda geografiske navne som "Den Mexicanske Golf". Men der er også andre ord, der vækker anstød som "neger", "ældre" og "handicappede". Ord flytter sig med kultur og samfundsudviklinger. Mange af disse 'farlige ord' indgår i overvejelserne når bøger censureres og det er ikke noget nyt.

Foredraget trækker paralleller fra nutidige eksempler tilbage til historiske eksempler på sproglig kontrol, som den tyske filolog Victor Klemperers analyser af nazisternes manipulation af sproget. Gennem eksempler fra litteraturen, fx J.K. Rowlings Harry Potter-univers, diskuteres hvordan ord får magt – både symbolsk og konkret – og hvordan censur ofte afslører skjulte kulturelle og politiske dagsordener.

Hvorfor vækker nogle ord så stærke reaktioner, at de må udryddes fra sproget? Og hvorfor opfattes ord i visse sammenhænge som mere farlige end handlinger? Oplægget inviterer publikum til en antropologisk, historisk og kulturel diskussion om sprogets magt, censurens natur og ytringsfrihedens komplekse balance.

Frihed kan altid gradbøjes

Tomas Lagermand Gudme

Uddybende beskrivelse: Tomas Lagermand Lundme er født i 1973 og opvokset på Amager i København. Han debuterede i 1998 med romanen *Forhud* og har siden skrevet en lang række bøger for børn, unge og voksne. Særligt hans forfatterskab for unge har fået et stort publikum, fordi han har skrevet om forbudt kærlighed, indeklemmt identitet og undertrykt seksualitet. Og om psykisk og fysisk vold i had- og selvhadsforbrydelser, hvor vi både har været hos bødlen og offeret. Angst og frygt har mange ansigter, hvilket altid er hans udgangspunkt. Intet er sort og hvidt, men dybt forankret i et nuanceret forløb af systemer, livsvilkår og miljøer.

Er bøger farlige?

Erik Trigger Olesen

Uddybende beskrivelse: Arrangementet vil ikke være et tutorialt lytte-arrangement, men et oplæg efterfulgt af en (forhåbentlig) livlig debat, hvor pro og contra kan præsenteres og debatteres.

www.trigger-anarki.dk

Litterær censur og forbudte bøger

Trine Uldall

Uddybende beskrivelse: Link til speciale for interesserede:

https://curis.ku.dk/ws/files/410610809/SPECIALE_Litterar_censur_og_forfulgte_forfattere__Trine_Uldall__dwl748.pdf

De nya gränserna för yttrandefriheten

Ida Ölmedal

Uddybende beskrivelse: Link til samtale med Ida Ölmedal og link til forlagsomtalen af bogen *Där man bränner böcker*

<https://www.youtube.com/watch?v=zoaDTlqmwmM>

<https://www.albertbonniersforlag.se/bocker/294052/dar-man-branner-bocker>